

Сим. ј9, ~~1940~~

ТОДОР ЖИВКОВИЋ

пуновник у пензији

Велешки народни посланик

ЈЕДАН ПРИЛОГ ЗА ПОЗНАВАЊЕ ДУХОВНИХ ВЕЗА ИЗМЕЂУ ЈУЖНЕ СРБИЈЕ И СРБИЈЕ

БЕОГРАД

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧ“

1940

ИНВ. БР.
16035

АНДОНЕННИ ЧОДОТ

Српски чланак у издавану
Српској књижарији у Београду

ЈЕДАН ПРИЛОГ ЗА ПОЗНАВАЊЕ ДУХОВНИХ ВЕЗА
ИЗМЕЂУ ЈУЖНЕ СРБИЈЕ И СРБИЈЕ

С обзиром на еволуцију нашег унутрашњег политичког живота, осећа се потреба за упознавањем бар главнијих момената из раније и скорије прошлости, како би се формирало исправно гледиште о односу Јужне Србије према Србији, и према државној целини уопште.

Јужна Србија, драгоценна покрајина на југу наше Отаџбине, јесте најизразитији претставник политичког, економског и културно-просветног живота средњевековне Србије. Она је била огњиште наше славе, наше величине и нашега царства. Многе ствари и многе знаменитости у њој говоре о тој величини српске прошлости, — говоре, да је њено тле било српско и да је она стварно била колевка Србина.

У њој је Скопље — у средњем веку престоница српске моћи и српске величине. У Скопљу је извршено крунисање цара Душана. У њему је дат први законик и ударен основ првом правном поретку српске државе;

у њој су Призрен и Приштина, где су држани састанци, на којима су за време цара Душана доношене врло важне одлуке за политички и културни напредак српскога народа у средњем веку;

у њој је Прилеп, престоница Краљевића Марка, у коме су били познати прилешки Срби „певци“, који су уз гусле опевали велику српску прошлост;

у њој је Косово поље — поље нашег националног бола и поноса, на коме се налази један од наших нај-

већих културних споменика средњега века — црква Грачаница;

у њој је исто тако велики и знаменити споменик Високи Дечани;

у њој су: Лесновски манастир на југу од Кратова, Нагоричанска црква код Куманова, Марков манастир у близини Скопља, Трескавац код Прилена, и остали манастири од Берова до Охридског језера;

у њој је Куманово — славна историјска капија за улазак победоносне Прве српске армије у колевку српства под командом ондашњег Престолонаследника, доцније славом увенчаног Краља Александра I;

у њој су Кајмакчалан и Битољ, — крваве капије за повратак српске војске у Отаџбину после Албанске Голготе;

у њој је Штип, седиште Реље Крилатице итд., итд.

Јужна Србија је, према овоме, одувек била свети део Србинове земље, као што је то и данас.

Велика и славна прошлост, скрхана на Косову, вековима је живела у душама српскога народа. Славне традиције, предаване са колена на колено, доспеле су до поколења, које је на Куманову проговорило речима Видовданских хероја.

Па која су то поколења, која су пожртвовано и одушевљено стремила ка Југу, ко их даде, ко их надахну осећајем свести и Соколске снаге, да за пет недеља са Копаоничких падина слете на Солунско Поље и нашем народу у Јужној Србији однесу златну слободу?

Испитивањем и истраживањем порекла тих поколења долази се до потребних података, који могу дати одговор на постављена питања. Само ће ти подаци осветлити и приказати пуну стварност о томе, какав је однос, нарочито у духовном смислу, између Јужне Србије и Србије, и шта ове две српске покрајине једна

за другу значе. Ради веће јасности ове стварности пустимо историјским чињеницама да оне говоре:

Српских насеља из Јужне Србије по Северој Србији било је већ одмах после првих сукоба српских средњевековних династија са Турцима у Тракији и Јужној Србији, — управо чим су са Истока почела освајања од стране Турака. Нарочито је узмицање Срба са Југа ка Северу отпочело после катастрофе на Марини, која је била источна граница српског живља у Душановом царству. Са овим узмицањем и српско државно средиште почело се постепено преносити из Вардарске долине прво у Моравску долину, а потом на Дунав.

Крајем пак осамнаестог и почетком деветнаестог века, када су почели бојеви за ослобођење Србије, мно- ги одлични Срби из Јужне Србије полетели су у Шумадију, да помогну храбре устанике. Међу њима се нарочито истакоше као војсковође Ускоци од: Тетова, Маврова, Дебра, Охрида, Прилепа, Велеса, Малеша, Блаце и Катраниче ниже Битоља, као и других места. Множину устаника из Јужне Србије у нашим устанцима почетком деветнаестог века истиче једна народна песма, коју је у Јужној Србији узео и забележио писац Верковић. У песми се каже: Како се Јужна Србија, због губитака у Шумадији, завила у прино, те су жене постале „прне кукавице“, а „мајке прне крпе носат“, док сестре „неплете одат“; јер заиста, поред истакнутих Јужносрбијанаца, који су пребегавали у Србију, и као вође појединих јединица шумадијских устаника ударави основе слободи целокупног српског народа, било је много и простих бораца из наших јужних крајева, који су својом крви и пожртвовањем, заједно са браћом из Шумадије, допринели да Србија постане Пијемонт Српства, а доцније и Југословенства. Неколико примера осветлиће нам овај моменат најубедљивије.

Цинцар-Марко Костић, — рођен у Доњој Белици код Струге, пребегао је у Србију 1804 године и узео учешћа у Карађорђевом устанку. За његове заслуге Ка-рађорђе га је именовао војводом Соколске нахије.

Године 1813 војвода Цинцар-Марко прешао је са осталим војводама у Аустрију. И у другом устанку Цинцар-Марко је узео учешћа и одликовао се у борбама око заузета Шапца, где је после устанка наименован за Кнеза шабачке Посавине. Умро је у Шапцу, а гроб му се налази у порти шабачке цркве.

За собом је оставио сина Косту, који је био Окружни начелник у Шапцу, и имао два сина: ћенерала Димитрија Цинцар-Марковића, бив. претседника владе, и артиљеријског пуковника Марка Цинцар-Марковића, бив. команданта београдске тврђаве. Син пуковника Цинцар-Марковића јесте садашњи министар иностраних послова г. Александар Цинцар-Марковић.

Цинцар-Јанко Поповић, — рођен у Охриду 1780 године. Отац му је био свештеник. Око 1800 године Цинцар-Јанко је због турског зулума преко Цариграда пребегао у Србију и настанио се у Ваљеву. Учествовао је у првом устанку и одликовао се у борбама око освајања Београда, Ужица и на Мишару, где је и рањен. За његово храбро држање Карађорђе га је 1810 именовао војводом Пожаревачке нахије.

1813 године са Карађорђем отишао је у Русију — у Бесарабију, где је била већина српских војвода. Отуда се вратио око 1830 године и настанио у Шапцу. Имао је три сина и шест кћери. Његов син Љубомир био је ађутант код Кнеза Александра Карађорђевића, а син Ђорђе био је ађутант код Кнеза Михаила. Бројни потомци Цинцар-Јанкови данас живе у многим местима Србије, а понајвише у Београду. Многи од ових, заједно

са потомцима Цинцар-Марковим, узимали су видног учешћа у ратовима за ослобођење Јужне Србије, а и других покрајина.

Чолак-Анта Симоновић, родио се у Призрену 1777 године. У Србију је дошао пре Карађорђевог устанка. Пред сам устанак Анта се вратио у Призрен да види породицу. Том приликом у Призрену је купио 7 това-ра пушака и пиштоља, па са овим оружјем преко Краљева кренуо за Србију. Оружје је однео у Тополу и предао га Карађорђу за наоружање Срба. Од тога момента Анта је стално био уз Карађорђа и са њиме учествовао у свима борбама. Године 1806 у борби са Турцима код Остружнице, Анта буде од турског поглавице тако посечен на прегибу леве руке до шаке, да је, иако излечен, на овој руци остао сакат. Због овога је и проглатан чолак (сакат) Анта. За његове заслуге Карађорђе га је 1809 године одликовао постављењем за Војводу и послao у Црну Гору — у Васојевиће, да и тамо дигне народ на оружје против Турака. Када се Анта вратио из Црне Горе, Карађорђе га је поставио за Војводу Крушевачке нахије, на коме положају је остао све до пропasti Србије 1813 године. Тада је пребегао у Аустрију, а потом у Русију, из које се вратио 1831 године. Кнез Милош га је по повратку поставио за члана Чачанског суда Пожешке нахије. Умро је у Крагујевцу и тамо сахрањен 1853 године.

Његови многобројни потомци учествовали су у ратовима за ослобођење Јужне Србије. Многи од живих потомака настањени су нећином у Београду, мада их има и у другим местима Србије. Један од његових потомака јесте данашњи маршал Двора г. Бошко Чолак-Антић.

Вучко Чикић, родом из Маврова више Гостивара. За време Карађорђевог устанка командовао је војском

на Југу, основао чувено утврђење Делиград, и ту славно погинуо.

Капетан Илија, из Малеша, са својих 20 људи учествовао је приликом освајања Београда 1806 године. Као топчија он је лично палио топове и тукао Турке на Калету — данашњем Калемегдану.

Но пребегавање Јужносрбијанаца у Србију не беше само са родољубивом тежњом, да се узме учешћа у витешкој крвавој борби. Многи од њих послужише тада, а и доцније Србији и Српству својим дипломатским и културним способностима, колико за политичко ослобођење, ширење и јачање Србије, толико и за њено културно напредовање. И овде ћемо најбоље учинити, ако се, ради илустрације ове чињенице, послужимо примерима.

Петар Ичко, — родом из Катраниче, ниже Битоља, доселио се у Србију уочи Карађорђевог устанка 1804 године. У току устанка чинио је велике услуге Карађорђу. Године 1806 Карађорђе га је био послao у Цариград, да као врло способан и окретан дипломата од Султана затражи мир. Отуда је овај историјски моменат и познат под именом „Ичков мир“. Овим миром признато је формирање наше државе, а тај велики и крупни догађај у историји српског народа везан је, дакле, за име овога одличног Јужносрбијанаца.

На овоме дипломатском пољу одликовани су се *Браћа Новаковићи* из Леунова код Гостивара, које је као окретне, разумне и храбре људе Карађорђе славо са разним мисијама у Петроград, Цариград и Скадар. Они су били чланови првог *Правитељствујушчег српског совјета*. И као дипломате, дакле, Јужносрбијанци су принели свој знатан обол стварању Србије.

Живљи и јачи прилив наше браће из Јужних крајева у Србију опажен је osobito после ослобођења Се-

верне Србије 1815 године. Нарочито су тада многи Тетовци и Мавровци напустили свој родни крај и насељили се у Београду и његовој околини. Било их је, који су се задржали и на северним странама Јастрепца. Кичевска и Тетовска област дала је у то време прилично становништва средњем и доњем Поморављу. У Ибру и Жули, као и по Ужицким и Рудничким крајевима насељише се тада многи Јужносрбијанци из скопског, кратовског, битољског и велешког краја. Било је и Јужносрбијанаца, који су у Србију прелазили послом, па најчешће тамо и оставали. Такав је случај био и са многим трговцима, који су, тргујући са Пештом и Бечом, још око половине осамнаестог века у Београду имали своје магацине. Многе од ових трговачких фирм са својим потомцима и данас су становници Београда, а има их и по другим местима Србије.

Иако је овим путем вршено померање становништва — Срба из Јужне Србије у слободну Србију, ипак није кидана веза са старим огњиштима. — Једни су за Србију одлазили и тамо се насељавали, док су други, њихови ближи и даљи рођаци, у Јужној Србији оставали и трпљиво подносили бич судбине. Међусобна крвна и родбинска веза ипак није кидана. Она је настављена, негована и била најјачи потстрекач за оне у слободи, да мисле и брину о онима својима по крви, који су остали у ропству. И овде ће примери најбоље послужити објашњењу саме ствари.

Јане Левковић, звани „Штичњић”, из Велеса, имао је три сина: Јордана, Димитрија и Тодора, као и две кћери — Евру и Ацану. Јанетова ћерка Евра била је удата за Карчу срмацију 1860 године. Како су Турци Карчу мрзели и претили да ће га убити, то је он 1861 године са својом женом Евром и две кћери, као занатлија, уз остале караванције из Велеса побегао у Србију — у

Пожаревац, где је извесно време од свог заната живео. Одатле се преселио у Жабаре и тамо настанио. Од великог његовог рода једни су се вратили у Пожаревац, други се отселили у Београд, а једна породица остала је у Жабарима. Члан ове породице Петар Димитријевић, као хотелијер у Рибарској Бањи, благодарећи најдимку „Штичњину”, сасвим случајно се срео и упознао са својим блиским рођаком из Велеса г. Алексом Левковићем, индустријалцем. За последњих 80 година породице Карчине из Пожаревца и Жабара редовно извештавају своје у Велесу о сваком важнијем случају радости или жалости, — о свадби, смрти и т. п. Родбинска веза, дакле, не кида се.

У Велесу су била два брата Панче и Јане. Око 1870 године Панча се са својим оцем и својим десетогодишњим сином Андоном отселио у Ниш и тамо настанио, док је Јане са својим сином Тодором остао у Велесу. И Панче и Јане — први у Нишу, други у Велесу, — створили су бројне породице, које и данас одржавају родбинску везу и међусобно се посећују.

Спасоје Трајановић из Манастирча — Срез поречки, — око 1870 године као момак прешао је у Србију и настанио се у Д. Милановцу. Тамо се оженио, основао породицу и постао врло угледан грађанин. Био је и народни посланик. Када је његов син, пок. Божа Трајановић, бив. касациони судија у пензији, први пут до био за претседника Окружног суда и то у Тетову, тамо су му долазили из Пореча ради виђења браћа од стричева и синовци. И он је њима одлазио. Веза родбинска, дакле, није кидана.

Мирча из Крушева имао је поред друге деце и сина Вељка, који се са три сина прошлога века доселио у Београд. Један од Вељкових синова носи презиме свога деде, дакле Мирчић, док друга два сина носе по оцу,

презиме Вељковић. Сва три ова Мирчина унука имају у Београду развијене своје породице — синове и унуке, док су они, који су остали у Крушеву, стварали своје породице. Сав овај бројни род Мирчин и данас је у вези. И други.

Турска угњетавања су нарочито доприносила сеоби Јужносрбијанаца на север, поглавито у Шумадију. Сви они елементи, који угњетавање Турака нису могли трпети, а то су обично биле немирне, одважне и бунтовне природе, бежали су на север и склањали се у пусте и велике шуме Шумадијске и тамо своја домаћа гњезда свијали. То су у већини били они елементи, који су доцније дизали народну самосвест и који су били покретачи за давања отпора.

Тако је године 1765 због зулума из Тетова у Србију пребегао младић Благоје. У Србији се Благоје задржао у Шумадији — у селу Бадњевцу, где се оженио девојком Ружицом, ћерком Милоша Несторовића, тамо раније досељеног са Косова. У кући брвнари, коју је, уз помоћ свога таста, Благоје био подигао на левој обали реке Лепенице, родио му се син Живко. По овоме Живку, који је за време Карађорђа био један од врло виђених људи, данас десетак породица села Бадњевца носе презиме Живковић. Укупан број чланова ових породица, које живих које мртвих, износи око 190. Од живих је 21 члан учествовао у рату за ослобођење Јужне Србије. Међу њима је и поднаредник Гвозден Живковић, који је пао на Солунском фронту. Интересантан случај, који се десио поднареднику Живковићу 1912 године по паду Скопља, заслужује да овде буде поменут, јер он најјасније говори о томе да крв није вода. Налазећи се на челу батаљона, који је први ушао у Тетово, Гвозден је, пуким случајем, на уласку у Тетово срео једног старца, са којим је био у крвној вези, али за кога дотле није знао. Када је старац почeo за-

питкивати: Одакле је, чији је, шта му је Живко, Ђурђе и Милан, и када му је Гвозден одговорио: да је из Бадњевца, да му је Милан деда, Ђурђе прадеда, а Живко прапрадеда, старац се заплакао, загрлио Гвоздена и почeo га љубити говорећи: „Па ти си крв моја, ти си чедо моје, ја сам стриц твој“. Поред Гвоздена те вечери од стрица његовог био је почашћен и цео његов вод.

За Благојем су 1770 године из Јужне Србије у Шумадију пребегла и два брата Веселин и Мата, који су родом из Гостивара. Одмах по доласку јавили су се Благоју, и он их је помогао да себи подигну крбов над главом. Поред рода Живковића, у Бадњевцу данас постоје и два велика рода: Веселиновићи и Матићи. Број чланова ова два рода, које живих које мртвих, износи 250. Од ових је леп број живих, а знатан број мушких снага учествовао је у рату за ослобођење Јужне Србије.

Из околине Битоља — из села Новака, пошто је убио Турчина због зулума, покушао је, да са целом породицом пребегне у Србију неки Бора. Турци су га стигли, породицу поубијали, изузев њега и мала три синовца, који су се неким срећним случајем спасли, па је са овима пребегао у Србију и настанио се у околини Младеновца. Тамо је променио славу, да га Турци не би нашли, и основао породицу, од које данас постоји деветнаест кућа Борића. У рату за ослобођење Јужне Србије учествовало је око 60 Борића. Из једне куће свих шесторо браће Борића погинуло је — ни један се кући није вратио.

У рату Србије противу Турака 1876 и 1877 године маса наших људи из Јужне Србије пребегавала је у Србију и у рату узимала учешћа. За ово учешће нико и никакву агитацију није вршио. Сви учесници сами су и без позива, ношени родољубивим осећајем, прелазили у Србију и стављали се на расположење Српској Врховној Команди. Из Велеса, на пример, између осталих,

у Србију је прешао Петар Темељковић, који је у томе рату задобио б рана, и после рата залечен остао у Србији, створивши тамо своју породицу, док је његов брат Крста са својом породицом остао у Велесу.

Маса мушких деце, рођене у Јужној Србији у току овога рата, на крштењу је, ради сећања на краља Милана, добила име Милан.

За време берлинског конгреса, петицију да се Јужна Србија присаједини Србији, потписало је хиљаде грађана из свих вароши Јужне Србије: из Скопља, Велеса, Штипa, Прилепа, Криве Паланке, Кратова итд.

Колико је веза било између Јужне Србије и Србије из онога времена, најбоље нам показује географско распрострањење песама, како епских старих, које опевају средњевековне догађаје, тако и оних новијег по-рекла. Ево неколико примера тих песама:

I

Хорватовић браду чешља,
топове намешта,
Ступајте, браћо Србљани,
слобода зове.
Белиград се белеје,
С Турчином ће се бије,
ах, да узме и преузме
Својата си земља.

II

Ступајте, браћо Србљани,
слобода зове,
на ноге, браћо Србљани,
Слобода зове!

III

Вино црвено,
траво зелена!
Кој ће тебе вино пити,

kad ја морам војник бити,
kad ја морам Књага бранит'
Бранит' Књаза Михаила.
Траво зелена,
кој ће тебе траво косит',
kad ја морам пушку носит'
kad ја морам војник бити
kad ја морам Књаза бранит',
бранит' Књаза Михаила.

IV

Ој Дунаве, Дунаве,
кој те тебе разљуља?
Разљуља ме дамчик плав,
и сос њега Краљ Милан.
Краљ Милан ће путује,
с Књагиња се рукује,
Књагиња му говори:
„Напред, Милане, не бој се,
сва Србија сос тебе,
и сва славна Русија“.

Све ове песме певане су о крсном имену — слави, старом, специфично српском обичају Јужносрбијанског краја, одакле је се обим пренешен на север. Интересантно је забележити, да је на целој западној страни Јужне Србије, чак до Преспе, распространеана била и песма о Карађорђу и српском устанку“:

„Крај Мораве бел чадоре,
Карађорђи, Карађорђија“.

Но не само ранија, већ и најскорија прошлост, која је, у врло бурној историји Србије, била одлучујућа, говори нам јасно и врло убедљиво, колико су Јужносрбијанци узимали видног учешћа у ослобођавању Јужне

Србије и ширењу Србије, као и стварању Југославије, и колико су припомогли цементирању темеља слободи нашега народа. Два-три примера осветлиће нам најлепше и овај моменат.

Ђорђе Скопљанче, познати комитски војвода, рођен је у Пећи 1879 године. Оца није запамтио, а када му је мајка погинула, прешао је са сестром у Скопље, те да тамо настави школовање у гимназији. По савету ондашњег професора пок. Агатоновића, Ђорђе је прешао у Србију, и у Нишу ступио у српску војску. Када је 1904 године отпочела комитска акција, поднаредник Скопљанче напушта војску и ступа у четнике као барјактар у чети Темељка Барјактаревића. Четири месеца доцније Ђорђе је постао војвода, добио чету, и послат за акцију у Кривопланачки крај.

Име Ђорђа Скопљанчета брзо се прочуло по храбrosti, одлучности и пожртвовању, те је код нашег јужносрбијанског живља било постало веома популарно. Код Турака ово име било је јако омрзнуто.

Војвода Скопљанче умро је 1911 године у Нишу, не сачекав да види у слободи свој родни крај и Јужну Србију уопште, за коју се са толико идеализма и пожртвовања борио. У Нишу је сахрањен са највећим почастима, а Народна одбрана подигла му је достојан споменик у знак захвалности.

Лазар Кујунџић, учитељ и четнички војвода, рођен је 1880 године у селу Ораховцу — округ Призренски. Пошто је завршио Богословско-учитељску школу, постављен је за учитеља у Призрену.

Почетком 1905 године, када је са српске стране отпочела четничка акција ради заштите нашег живља у Јужној Србији, Лазар Кујунџић напушта свој племенићи учитељски позив, пребегава у Србију, и ступа у четнике. У средини његових Јужносрбијанаца, који су би-

ли у множини, Лазар се нарочито одликовао јунаштвом у борби на Челопеку 1905 године, одакле се исте године вратио у Србију.

Године 1906 Војвода Кујунџић са својом четом, у којој је и његов друг, потпоручник Жика Миловановић из Крушевца, из Србије преко Санџака креће у свој родни крај — у Призренски округ. После дужег путовања са својом четом стигао је у Велику Хочу, где је заноћио код једног Арнаутина. Издајом овога домаћина, турска војска опколи кулу и четнике позове на предају. Како ништа није помогло, Турци су пришли по следњем средству, запалили су кулу. Када је пламен са димом почeo продирати на спрат, четници су сви, са Лазом заједно, са висине поскакали у смрт и изгинули.

Турци су потом довели везану мајку Лазину, те да би утврдили, да ли је међу погинулим четницима и њен син, Лазар. Када су мајку упитали: „Познајеш ли овога комита?“ — Велика мајка, свесна да би својим признањем навукла освету Турака на њену породицу, на село, као и на целу околину, стегла је своје мајчино срце, и изговорила речи: „Не познајем га“. Када су је Турци, изненађени оваквим одговором, поново упитали: „Зар ово није твој син Лаза?“ Старица је одговорила: „Нисам ја толико срећна мајка, да родим оваког великог јунака“.

На овоме светлом примеру ретког херојског пожртвовања Српкиње мајке и њеног сина, поколења би се могла поучити о томе, како треба живети и мрети за највише идеале: за Краља и слободну Отаџбину.

Драгутин Јовановић — Војвода Луне, син је Мирче Јовановића и мајке Достане, који су из свога родног места Прилепа пребегли у Алексинац око 1890 године. У Алексинцу је у то време било доста Прилепчана

одбеглих зобг зулума, и тамо насељених. Ђерком једнога од ових оженио се велики Србин, учитељ Спасоје Хаџи-Поповић, оснивач и уредник „Јужне Звезде“ у Битољу, који је од зликовачке руке пао месеца јуна 1926 године.

Ношен родољубивим осећајем ка Југу, одакле су му били родитељи, и где су му и други блиски рођаци, војвода Луне је 1911 године ступио у чету Војводе Вука, и као четник отишао у Јужну Србију, да штити српски живаљ од зулума. Тамо га је затекао рат 1912 године, у коме је учествовао, видно се истичући својом храброшћу, неустрашивошћу и пожртвовањем.

По објави рата од стране Аустро-Угарске 1914 године Војвода Луне ступа у одред Војводе Вука и учествује у свима борбама овога одреда, разумљиво и на Солунском фронту, где се нарочито истакао при нападу на Кајмакчалан.

Године 1917 Војвода Луне у Солуну од Врховне команде добија задатак, да пређе фронт и оде у поробљену Отаџбину, да тамо извиди непријатеља и поднесе извештај. У року од неколико месеци Војвода Луне успева, да после напорног, тешког и опасног пута кроз непријатељске окупационе редове изврши свој задатак, и да поднесе детаљан извештај о стању непријатеља у поробљеној Отаџбини — Србији. У току извршења овог тешког задатка у Прилепу је био помогнут од његове сестре од тетке, која је тамо живела.

Као син родитеља из Марковог Прилепа, не штедећи себе, Војвода Луне је до последњег часа мислио и борио се за добро своје Дедовине — наше Јужне Србије, а преко ове за добро целе Отаџбине остављајући за собом светао пример несебичног пожртвовања, по коме ће међу поколењима у успомени вечно живети.

Ето примера, који између хиљаде и хиљаде других најбоље илуструју слику стварности! Ето података, који јасно говоре, да становништво Србије највећим делом води порекло из Јужне Србије, и да су, према овоме, и Србија и Јужна Србија заједнички доприносиле остварењу велике тековине, у којој данас у слободи ми живимо.

Инспирисано осећајем велике љубави према Србији, у чијем се срцу — Шумадији јавио први зрак обновљеног српског државног живота, и у којој је остварена жика народних, грађанских и државних слобода, становништво северне Србије лако се прилагођавало новој географској и друштвеној средини, и становало, добивши тим стапањем и мешањем један и јединствен духовни тип.

Ово, пак, мешање и стапање разних српских племена у једну целину у северној Србији, услед емиграција, много је користило нашој општој народној ствари створило је свест о заједници и националном јединству, у Шумадији развило тежњу за ослобођењем све српске браће по свима крајевима, и на тај начин много допринело великим делима генерација, које су крвљу стотинама хиљада најбољих синова, понајвише Србијанаца, потомака баш старијих Јужносрбијанаца, — писали тајију драгоцене нам српске покрајине Јужне Србије.

Но поред сеоба и веза старијег датума, после ослобођења Јужне Србије, установљена је и друга веза, веза новијег датума. Какав изглед има та веза, рећи ће нам најјасније ове чињенице:

Описано ствариошћу, да је Скопље — царско Скопље — за којим се вековима јудело, ослобођено и поново постало српско, Србијаници су хрлили Југу — својој Дедовини, док су Јужносрбијаници у масама кретали у правцу севера, нарочито Београда. Нека врста

размена становништва спонтано је вршена. И док Скопље данас броји око 35.000 Срба староседелаца и досељених, дотле Београд, поред осталих становника, броји од 70 до 80.000 Јужносрбијанаца. У Београду, на пример, данас постоје: 700 гостионичара, хотелијера и кафеција, 450 крчми и бифециница, 460 народних кухиња, 416 млекарских радњи — све сопственост Јужносрбијанаца. У дугој улици „Краља Александра“ скоро свака друга или трећа кућа припада Јужносрбијанцу. Но не само Београд, већ и цела предкумановска Србија, а поглавито Моравска долина са ниском Шумадијом, претстављају у погледу порекла становништва шаренило са претежним групама јужносрбијанским.

У погледу на Београд довољно би било отићи на једну забаву Јужносрбијанаца, које се по традицији сваке године приређују у Официрском дому, па осетити и видети, колико су Јужносрбијанци освојили Београд, и колико се у њему угодно осећају.

Колика је била велика љубав и духовна веза Јужносрбијанаца према Србији, па према овоме, колико је било узвишено њихово племенито пожртвовање, када је у питању била Србија, као и шта је Србија за њих значила, најбоље ће нам рећи светли примери легатора Срба родом из Јужне Србије, који су, запојени величином и славом нашега народа из доба царства, и одушевљени вером у победу ослободилачке Србијине мисије, сва своја богатства завештали Србији, односно српском народу за његово културно подизање. Ти светли примери родољубља, поред осталих јесу: Босиљка и Сима Андрејевић — Игуманов из Призрена, Самунло и Голуб Јањић из Маврова, Илија Антоновић из Мелника, Никола Спасић са својим претцима из Призрена итд. итд.

Као најбоља илустрација њихових племенитих осећаја, гађених према Србији, биле би речи великог родољуба Голуба Јањића, упућене на смртном часу његовoj супрузи Босиљки: „Босо, паметна си жена, располажи са нашом имовином како знаш, АЛИ НЕ ЗАБОРАВИ СРБИЈУ!“.

Сасвим природно, да је сваки појединац од досељених у Србију остао крвно и родбински везан са оним рођацима, који су остали на свом старом огњишту у Јужној Србији, и обратно. Веза је то такве природе, да се она не да кидати, а та веза јасно говори, да су Србија и Јужна Србија у етничком погледу једна недељива целина, и да би ред био, а и логички и право било, да преко ових покрајина стоји само једно име: СРБИЈА.

Из целокупног излагања верујем, да се лако може видети и осетити одговор на постављена питања о херојским поколењима т.ј. поколењима, која су са песмом на уснама, не жалећи себе, летела и у данима обрачуна са вековним непријатељем херојски гинула, само да би својој браћи, односно својима по крви у Јужној Србији, раскинули ланце ропства, и да би једном за свагда уклонили преграду — границу, која је неприродно и насиљно била повучена између Србије и Јужне Србије.

Јужна Србија је, према овоме, са домородцима рађала и стварала Србију, а Србија је 1912. године, у улоги Пијемонта Српства, кренула у правцу Југа, те да би српској колевци одиела слободу за којом је она, не само жудела, већ и многу крв своју пролила.

Но поред ових момсната национално етнографским постоје и јаки економско-географски разлози, по којима Јужна Србија и Србија тек заједно претстављају НЕДЕЉИВУ ЦЕЛИНУ. Долине Мораве и Вардара чине

допуну у економском погледу једна другој баш због специфичне културе, која је условљена климатским приликама. Кроз њих су пролазиле главне комуникационе артерије, као што и сада пролазе, које су везивале и везују Србију са Јужном Србијом, и чине, да је живот ових двеју покрајина међусобно тесно и неразлучиво везан.

Ето гласа истине!

Ето стварности јасне, снажне и убедљиве, која се никаквим вештачким путем не да мењати, још мање избрисати!

Не би ли, према овоме, било бесмислено и помислити, да се извесним покушајима, са стране убаченим, мења смисао овакве стварности, и да се Јужној Србији, на штету српске целине, намеће једна друга идеја и један други осећај, који не би били њени, и са којима она нема ничег заједничког.

На крају нека ми је дозвољен кратак резиме:
Јужна Србија је у средњем веку била културни, просветни и политички центар, не само за Србе у Јужној Србији, већ и за све остale Србе у другим покрајинама.

Јужна Србија је, у сталном додиру са свима областима нашега народа, заједнички са Шумадијом, кроз векове радила на остварењу највиших идеала целокупнога нашега народа — слободи и јединству духовном и политичком.

Цела прошлост и историја Јужне Србије, према овоме, неразлучиво је везана са Предкумановском Србијом, и са њом чини хармоничну целину — ВЕЛИКИ СРПСКИ ХРАМ — у чијем се олтару сваки Србин најбоље осећа, увек спреман, да га заштити и одбрани од сваког недобронамерног покушаја, ма од кога, и ма од куда, он долазио.